

Oxana Kulmatytska. Representation lexic "Masscult" in codificating practice and in language of Mass Media. *The article deals with analyse of open dynamical thematic group of lexic "Masscult". The phenomenon of masscult is characterised in it. The semantization of this term in lexicographical sources is represented in this exploration. This thematic group is analysed from the point of codification and realisation.*

Key words: lexic modern masscult, word, nomen, lexicographical sources, codification, realisation.

Олена Марчук (Одеса)

СПЕЦИФІКА ПОРІВНЯНЬ У ТВОРЧОСТІ М. М. КОЦЮБІНСЬКОГО

У статті розглянуто коло питань, пов'язаних з особливостями функціонування компаративних конструкцій у художньому мовленні, з'ясовано специфіку структури і типології порівнянь М. М. Коцюбинського, а також порівнянь узагалі. Йдеться і про розв'язання теоретичних проблем порівняльних конструкцій української мови.

Ключові слова: порівняння, компаративна конструкція, порівняльний зворот, модально-порівняльний зворот, тідрядне порівняльне речення, комунікативні і номінативні порівняння.

Раз у раз лунають голоси, що порівняння, хоч їх різнобічне вивчення триває з античних часів, досліджені ще недостатньо і далеко не всі пов'язані з ними проблеми знайшли своє розв'язання. Так воно і насправді є. І пояснюється це не тим, що порівняння вивчаються мало і недбало, а великою, можна навіть, гадаємо, сказати, грандіозною складністю цього мовного явища. Річ у тому, що порівняння супроводжує розвиток людської думки і людського мислення від самого їх зародження. Порівняння – це спосіб пізнання дійсності, сутність і механізм семантичного збагачення мови. Такі порівняння-процеси, гносеологічні порівняння, не є тотожними з порівняльними конструкціями (художніми та логічними). Останні й вивчаються

фахівцями, а перші залишили результати своєї реалізації у семантиці всіх рівнів мови.

Отже, порівняльні конструкції фактично становлять тільки вершечок айсберга, за яким важко судити про весь айсберг. Порівняльні ж процеси, становлячи основну рушійну силу семантичного розвитку мови, діють саме в перебігу цього розвитку, в ситуації досягнення семантичного результату. Осягнувши ж його, вони швидко зникають, вивітрюються і можуть бути реконструйовані тільки опосередкованим, непрямим шляхом. Зрозуміло, що встановити систему, побудувати типологію тільки вершечка айсберга, без урахунку його підводної частини, з якою цей вершечок становить єдине ціле, аж надто важко.

Викладена концептуальна позиція дозволяє пропонувати розв'язання (чи, точніше, спроби розв'язання) теоретичних проблем, найгостріших у колі дослідників компаративних конструкцій. Зупинимось на цих проблемах, попередньо зазначивши, що ми намагалися спиратися на мовні факти та викладене їх розуміння, а не на той чи інший напрямок у вивченні порівнянь (таких напрямків чи шкіл існує чимало). Отже:

1. Порівняння і метафора. Небувалий інтерес до метафори серед учених в усьому світі, що триває ось уже кілька десятиліть, якимось відсунув порівняння на периферію. Люди: а) бачать метафору і тільки метафору у цілому ряді типових порівнянь, наприклад у генітивних конструкціях; б) починають дивитись на порівняння як на недорозвинену метафору; в) визнають за порівняння лише такі конструкції, у яких об'єкт має пряме, непереносне значення. Усе це – неправильно. Погляд на метафору як на стягнене порівняння, що йде від Арістотеля, видається єдино прийнятним. Метафора просто не може з'явитися без попереднього етапу існування у формі порівняння – якщо не порівняння-конструкції, то бодай порівняння-процесу. Поки в тексті маємо А і В, тобто суб'єкт, з яким щось порівнюється, та об'єкт – те, що порівнюється із суб'єктом, доти маємо порівняння – незалежно від ступеня переосмислення В. Метафора породжується з порівняння тільки внаслідок злиття А і В, точніше – накладання А на В (одномоментність – за О. Веселовським), і існує доти, доки в цьому накладанні відчувається як В, так і А. Коли ж вони перестають

розрізнитися, тоді метафора зникає, а у слові з'являється нова семема (що має метафоричне походження).

2. Порівняльний зворот і підрядне порівняльне речення. Ми намагаємося обґрунтувати думку, що так звані неповні підрядні порівняльні речення є лінгвістичною фікцією. Насправді це порівняльні звороти, компоненти простого речення. Про підрядне порівняльне речення можна говорити лише тоді, коли воно має свій власний предикативний центр, тобто підмет і присудок або головний член односкладного речення. Винятки з цього засадничого принципу нечисленні. З головніших доказів цієї позиції вкажемо на діяхронічний: оскільки порівняння існують у мові від самого її виникнення, вони набагато давніші за появу складнопідрядних речень. Тому ми не можемо твердити, що порівняльні звороти розвинулися із підрядних порівняльних речень. Навпаки, останні явно розвинулися з порівняльних зворотів. Провідним же синхронічним доказом є те, що концепція можливого розширення неповного порівняльного речення за рахунок головного (переведення в неповне порівняльне речення присудка або підмета з головного речення) фактично є ілюзорною. Таке розширення, як це показала Н. Шаповалова [Шаповалова], часто є взагалі неможливим і завжди є руйнівним для художньої форми порівняння. Усі аргументи прихильників неповних порівняльних підрядних речень можуть бути досить просто витлумачені, якщо прийняти концепцію порівняльних зворотів у межах простого речення.

3. Порівняльні сполучники та модально-порівняльні частки. Сполучники виражають формально-синтаксичні зв'язки і семантико-синтаксичні відношення між словами чи реченнями, а частки надають членам речення або реченням додаткових значенневих відтінків (за І. Вихованцем [Енциклопедія: 585, 723]). Але ті й ті можуть слугувати для побудови порівняльних конструкцій. Йдеться про часткове перехрещення модально-порівняльних сполучників (а це найбільша група порівняльних сполучників) та модальних часток, що майже всі збігаються своїм матеріальним складом й істотно зближуються своїми функціями з модально-порівняльними сполучниками. Одні вчені користуються терміном сполучники-частки, не розрізняючи в даному випадку ці дві групи службових слів, інші, як І. Кучеренко, намагаються їх розмежувати. А різниця, безперечно, наявна і має бути

виявлена. Можна виділити два модально-синтаксичні показники, що розмежують модально-порівняльні сполучники та частки, а саме: 1) тільки частки (а не сполучники) можуть поєднувати підмет і присудок „*Плавні немов крутилися*“; 2) частка, на відміну від сполучника, може поступатися місцем перед сполучником чи пов'язаним з нею повнозначним словом „*Івась за цей час погладшав, вилюднів наче*“. За межами цих двох ситуацій розмежування спирається на семантико - синтаксичні відношення: якщо в звороті переважає модальний сенс (неповної достовірності), то маємо частку, якщо ж переважає компаративний сенс, то перед нами сполучник.

4. Межі компаративності. Якщо проміжних, переходових випадків поміж порівняльними зворотами і підрядними порівняльними реченнями, а також поміж модально-порівняльними сполучниками і частками не існує (існують тільки складні для інтерпретації, дискусійні випадки), то увиразненої межі між компаративністю та її відсутністю немає. Відомо, що ступінь порівняльності у різних конструкцій може бути різним. Коливання компаративного сенсу можливі від 100% до 0%, але де межа між мінімальною компаративністю та некомпаративністю, встановити надзвичайно важко, а то й просто неможливо. Загалом ступінь порівняльності сполучникових конструкцій вищий, ніж у конструкцій з частками. Серед безсполучникових конструкцій амплітуда компаративності ще вища. Приміром, у орудного порівняння ступінь компаративності прямо пропорційний обсягові його переосмислення, його метафоричності. Не меншою мірою це проявляється і в інших порівняльних конструкціях, особливо безсполучникових. А серед атрибутивних конструкцій тільки переосмисленням та його ступенем і визначається компаративність та її міра. У словосполученнях *глиняста земля* (з домішками глини), *бугристий рельєф* (поверхня з буграми) компаративності нема, а в поєднаннях *глинясте тіло*, *бугристі м'язи* (як глина, бугри) вона є. Тому сам по собі суфікси *-аст-*, *-ист-* важко розглядати як словотвірні засоби компаративності [Тулина: 58; Романченко: 46-47]. Явно компаративними серед словотвірних конструкцій є, мабуть, тільки прислівники з конфіксами *по...-ому* та *по...-и*, а також дієслова типу *остогидіти*, *остобісіти*, бо ті й ті ховають у собі вербалізований порівняльний зворот. Серед атрибутивних же конструкцій компаративність і некомпаративність

сходяться, мабуть, найтісніше. Певні виходи у функціонально-семантичне поле компаративності мають іноді конструкції зі *сливе*, *аж* та *хоч*. Ці слова є сполучниками або ситуативно можуть опинитися в позиції сполучника. У конструкціях з ними поряд з основним значенням істотної приблизності (*сливе*), підсилення (*аж*), допустовості (*хоч*) може з'являтися і виразна сема $\langle \text{не} \text{ } \text{а} \text{ } \text{х} \text{ } \text{к} \text{ } \text{т} \text{ } \rangle$. Ми називаємо такі порівняння квазікомпаративними, бо ніхто, здається, зазначені три слова до показників компаративності не зараховує. Зрозуміло, що ступінь компаративності тут значно нижчий, ніж у конструкції із спеціалізованим порівняльним сполучником.

2780 сполучникових компаративних конструкцій у М. Коцюбинського, усі твори якого ми докладно вивчили, очолюються 17-ма різними службовими словами (серед них 2 прийменники), що мають дуже різну частотність – від 1411 вживань у сполучника *як* до 1 у сполучника *мовби*. Але ця кількість поділяється на три групи, *так би мовити*, *і вздовж*, *і поперек*. Поперек тому, що тут є: 1) група власне-порівняльних конструкцій, очолювана тільки сполучником (іноді – прислівником) *як*; 2) група порівняльно-об'єктних конструкцій, очолювана сполучником *ніж*, а також його підсильним варіантом *аніж* та всюдисущим сполучником *як* у значенні "ніж"; 3) група модально-порівняльних конструкцій, куди входять усі інші порівняльні сполучники.

Перша група формує реальні порівняння, просто порівняння, вказує на схожість, бодай метафоризовану. Друга група, навпаки, вказує на несхожість, на відмінність тісно пов'язана з категорією вищого ступеня прикметників чи прислівників. Третя ж група формулює схожість ірреальну - підкреслено неповну, уявну, недостовірну. Саме у зв'язку з таким семантичним навантаженням у першій групі сполучник не ділиться своїми функціями ні з яким службовим словом і може очолювати тільки порівняльні звороти та підрядні порівняльні речення. У другій групі сполучник може з успіхом заступатися прийменником *за* чи *від* (у М. Коцюбинського – тільки у варіанті *од*), причому те й те творить виключно порівняльні звороти. Третя група до своїх численних сполучників має, як правило, формально тотожні частки і тому може творити порівняльні звороти, модально-порівняльні звороти (очолюються частками) та підрядні порівняльні речення (які за визначенням можуть очолюватися тільки

сполучниками). У кількісному вигляді цей поділ компаративних конструкцій М. Коцюбинського вказується таблицею 1 (див.).

Таблиця 1

Частотність сполучникових порівняльних зворотів, модально-порівняльних зворотів та підрядних порівняльних речень у творах М. М. Коцюбинського

Ранг	Усього сполучень компаративних конструкцій		Порівняльних зворотів		Модально-порівняльних зворотів		Підрядних порівняльних речень	
	Склад	Кількість	Склад	Кількість	Склад	Кількість	Склад	Кількість
1	як	1411	як	1390	наче	76	наче	86
2	наче	485	мов	340	немов	42	немов	40
3	мов	384	немов	336	мов	16	мов	28
4	немов	318	наче	323	аж	14	як	21
5	неначе	66	ніж	59	неначе	10	неначе	8
6	ніж	59	неначе	48	ніби	1	аж	3
7	аж	17	аніж	8	-	-	хоч	3
8	аніж	8	як (=ніж)	8	-	-	мовби	1
9	як (=ніж)	8	сливе	5	-	-	-	-
10	сливе	5	гейби	4	-	-	-	-
11	ніби	4	ніби	3	-	-	-	-
12	гейби	4	од(прийм.)	3	-	-	-	-
13	хоч	3	що	2	-	-	-	-
14	од(прийм.)	3	за(прийм.)	2	-	-	-	-
15	що	2	-	-	-	-	-	-
16	за(прийм.)	2	-	-	-	-	-	-
17	мовби	1	-	-	-	-	-	-

Разом	2780		2431		159		190
-------	------	--	------	--	-----	--	-----

Власне-порівняльна група творить семантичне найпростіші компаративні конструкції. Тому вона не потребує розмаїття будівельних засобів – показників порівняння, обмежуючись одним сполучником *як*, хоч останній і може поєднуватися з різними додатковими будівельними компонентами, переважно займенникового походження. З тої ж причини ця група панує серед порівняльних зворотів (у М. Коцюбинського їх 1390, тобто 57,1% з 2431), але займає досить скромне місце серед підрядних порівняльних речень, яких у М. М. Коцюбинського менше, ніж зі сполучниками *наче*, *немов* та *мов* – усього 21, тобто 11,1% зі 190.

Семантична сфера компаративних конструкцій другої групи теж окреслена досить чітко й вузько – несхожість, відмінність, більший чи менший вияв певної ознаки в об'єкті порівняно із суб'єктом. Тому тут теж панують порівняльні звороти. У М. Коцюбинського їх 80, тобто лише 3,3% від усіх наявних у письменника порівняльних зворотів, причому всі вони включають до свого складу форму вищого ступеня, а в п'яти випадках порівняльно-об'єктний сполучник (*ніж*, *аніж*, *як*) з успіхом заступається прийменником *за* чи *од*, бо вказівку на відмінність можуть виражати також і прийменники. Компаративні конструкції відмінності включають також і підрядні порівняльні речення, але в творах М. Коцюбинського ми таких не знайшли.

Модально-порівняльна група компаративних конструкцій має значне сполучникове розмаїття. У М. Коцюбинського це 11 сполучників з уживаних ним 15, причому багатьох модально-порівняльних сполучників, наявних в українській мові, письменник взагалі уникає (*буцім*, *буцімто*, *начеб*, *начебто*, *мовбито*, *немовби*, *немовбито*, *нібито* та ін.). У цій групі порівнянь закріпилася така велика кількість сполучників тому, що це – семантичне найскладніші порівняння. Тут до власне компаративного сенсу долучаються ще різні відтінки сенсу модального, що, зрештою, виражає в даних конструкціях різні відтінки ірреальності, неповної достовірності. Ось для передачі цих різних відтінків і витворилася така багатюща група сполучників, а посилення модальності може ще і перетворювати більшість із них у частки, що, відповідно, формують модально-порівняльні звороти. У М. Коцюбинського вживається 6 таких часток, що в сукупності очолюють 159 модально-порівняльних зворотів (див.

табл. 1). Порівняльні ж звороти та підрядні порівняльні речення, що належать до модально-порівняльної групи компаративних конструкцій, складають відповідно 961 зворот (39,6%) та 169 речень (88,9%). Тобто модально-порівняльні сполучники формують досить помітну, але меншість порівняльних зворотів і панівну більшість підрядних порівняльних речень. Це, серед іншого, є виявом (і водночас доказом) їх більшої семантичної складності порівняно з власне-порівняльними структурами. Характерно й те, що серед порівняльних зворотів найчастотнішим модально-порівняльним сполучником є *мов*, а серед речень *наче*. Варто додати, що модально-порівняльний сполучник *мов* за своїми функціями та значенням є найближчим до *як*, чого не можна сказати про сполучник *наче*.

На відміну від трьох розглянутих груп компаративних конструкцій, які ми віднесли до сполучникових, хоч одна з цих груп включає до свого складу ще й частки, а друга – прийменники, безсполучникові компаративні конструкції такої чіткої стрункої типології не мають. Втім, досить виразно за типом своєї організації вони можуть бути поділені на комунікативні і номінативні. Уточнимо в цьому зв'язку, що сполучникові компаративні конструкції всі є комунікативними, структурно збігаючись чи майже збігаючись з реченням або бодай захоплюючи (переважно своїм суб'єктом чи основою) предикативний центр або його частину.

Загалом за вказаним параметром безсполучникові компаративні конструкції можна поділити на три (а не дві) групи, як і сполучникові конструкції. З 14 віднайдених нами у творах М. Коцюбинського типів безсполучникових порівнянь виділяється шість виразних комунікативних побудов. Це порівняння з валентно недостатніми словами (компаративними зв'язками): „*хата здавалась темницею*“, присудок та інші члени речення у складі порівнянь: „*хата без казійки – сирота*“; заперечні порівняння: „*Адже то „бидло”, а не люди!*“, а також три рідкісні типи порівнянь: ситуативні, об'єднання-перетворення та вільні. Разом це 231 порівняння, тобто 24,6% від усієї кількості 938 безсполучникових компаративів.

Другу групу складають порівняння, що прилягають до комунікативних, але все ж не входять до них. Це передусім орудний порівняльний, найуживаніша з безсполучникових компаративних конструкцій. У цій конструкції суб'єкт, як правило, є підметом, а

основою – присудок. Але об'єкт, найспецифічніший компонент порівняльної конструкції, є обставиною способу дії („*світитись веселкою риб'ячі очі*”), хоч може бути і присудком („*Я хотіла б бути струмочком*”). Сюди ж належать порівняльні структури, об'єкт яких уводиться прийменником *з*, за яким слідує орудний відмінок і далі (необов'язково) родовий відмінок. Суб'єкт та основа порівняння тут теж є підметом і присудком „*Нурла виступав з руками гончого пса, який нюхає уже дичину*”. Тут же маємо два рідкісні типи порівнянь – порівняння розміру та унікальне (не входить до жодного ширшого типу) порівняння *зібрати губи на шнурочок*.

В обох об'єкт також уводиться прийменником. Порівнянь цієї групи є 310, тобто 33% від усіх безсполучникових.

Номінативних безсполучникових порівняльних конструкцій є найбільше -397, або 42,4%. Сюди належать генітивні та атрибутивні порівняння, а також прикладки. Номінативна сутність цих трьох різновидів компаративних конструкцій настільки очевидна, що не потребує додаткової аргументації, як і четвертого різновиду - словотвірних компаративем, що є номінативними за визначенням, будучи однослівними. Але ми до словотвірних порівнянь відносимо, на відміну від інших дослідників, лише ті лексеми, що дійсно містять у собі порівняння, а не одержують контекстуальний компаративний сенс від суміжних слів. Це прислівники з конфіксами *по-...-ому* та *по-...-и* (пор. назву оповідання М. Коцюбинського „По-людському”) і дієслова типу *остобісити*, а також відсутні у письменника прикметники з суфіксами *-подібний* та *-видний*.

Так більш-менш окреслюється типологія порівняльних конструкцій, ужитих М. Коцюбинським. Мовна майстерність письменника і його незрівнянне володіння глибинами української мови дозволяє висновувати, що цю типологію можна кваліфікувати як загальну модель типології українських компаративних структур.

Прийнята нами типологічна схема порівняльних конструкцій М. Коцюбинського ґрунтується на формі цих конструкцій, передусім на їх показниках, а вже від форми йде до змісту і художніх функцій. Щодо інших трьох компонентів порівняльної конструкції - основи, суб'єкта та її ключового складника об'єкта – можемо висновувати таке.

1. Якщо основа порівняння є його обов'язковим компонентом, то її експліцитність обов'язковою не є. У деяких компаративних конструкціях у творах М. Коцюбинського їх основа нерідко виявляється імпліцитною, прямо не названою. Однак реципієнт завжди її добре сприймає й розуміє, чому А порівнюється з В. Це – прикмета стилю письменника, вияв його вимогливості до себе, до своєї мови. І вияв його мовної майстерності. Письменник поєднує в компаративній конструкції такі А і В, уводить їх у такі контексти, що різнотлумачення чи неусвідомлення основи порівняння бути не може.

2. Серед суб'єктів порівнянь М. Коцюбинського на першому місці людина, на другому – природа. Антропоцентризм людського світосприйняття визначив це перше місце серед суб'єктів компаративних конструкцій, мабуть, для всіх письменників усіх народів. А ось конкретний добір суб'єктів-людей і суб'єктів-явищ чи окремих предметів природи є вже сферою індивідуально-авторською.

3. Серед об'єктів же порівнянь людина займає останнє місце. Семантична амплітуда об'єктів порівнянь небагато ширша від складу суб'єктів. У М. М. Коцюбинського вона все збільшувалася. Якщо в ранніх творах його порівняння побудовані „переважно на матеріалі сільського побуту” [Жук: 144], з дуже активним використанням фразеологізмів, то пізній Коцюбинський коло компаративних об'єктів значно розширює за рахунок лексики мистецтва, науки, техніки та ін. Чого він не любив – то це компаративних об'єктів з військової лексики. А найбільше любив природу. Серед об'єктів його порівнянь владарює вода (передусім лексема *море*) і вогонь (найчастіше – лексема *вогонь*). М. Коцюбинський не був мариністом, його тематика цілком „сухопутна”: земля і люди на ній. А ось улюблений об'єкт порівняння – *море*. У цьому, між іншим, можна побачити не лише індивідуально-авторські уподобання (конкретний склад найчастотніших об'єктів), а й закони майстерності у побудові порівнянь – семантична дистанція між суб'єктом та об'єктом має бути великою. І чим вона більша, тим яскравішим й впливовішим є порівняння.

Динаміка порівнянь у М. Коцюбинського стосується не лише їх змісту, а й форми. Якщо структури власне-порівняльні та порівняльно-об'єктні письменник уживав більш-менш рівномірно, то серед структур модально-порівняльних він добирав співзвучне

струнам його серця усе життя. У пізнього Коцюбинського ужиток сполучника *моє* різко падає, а використання сполучника *наче*, навпаки, стрімко зростає: у цей час *наче* він уживав уже у шість разів частіше, ніж *моє*. У „середнього” ж Коцюбинського найуживаніший модально-порівняльний сполучник – *немов*. Від деяких же сполучників він взагалі відмовився, іноді – після кількаразового їх ужитку в ранній творчості. Так само неоднаковим було ставлення письменника до ряду безсполучникових компаративних структур. Якщо орудний порівняльний він з рівною частотністю уживав протягом усієї творчості, то генітивні порівняльні конструкції, а також порівняння-прикладки у пізнього М. Коцюбинського значно активізувалися – перші стали утричі уживанішими, а другі – навіть у п’ять разів. Натомість атрибутивні порівняння помітно знизили свою вживаність.

Головний секрет компаративної майстерності М. Коцюбинського – вжити потрібне порівняння у потрібній формі і в потрібному місці. Він тут працював бездоганно. Майстерно письменник також умів поєднувати різні порівняння в одному реченні. У нього в таких поєднаннях з’являються порівняння-антоніми, порівняння-синоніми [Коптілов: 27, 29], просто різнобічна компаративна характеристика того ж суб’єкта. Улюблений прийом М. Коцюбинського – включення порівняння в інше порівняння. Можуть бути і порівняння третього, навіть четвертого ступеня. Це надає словесній тканині рельєфності. Взагалі можна сказати, що порівняння М. Коцюбинського стирають грані між художнім словесним текстом і скульптурою, живописом і музикою. Грані не можуть не залишитися. Але письменник раз у раз намагається вийти з літератури в інші види мистецтва. І все це робить словом. Словом узагалі і порівнянням зокрема. Якщо не передусім. Подібно до того, як корінь є внутрішнім ліхтариком у слові (його внутрішньою формою чи внутрішнім образом), порівняння у М. Коцюбинського є внутрішнім способом світобачення і світосприйняття і автора і створених ним персонажів [Марчук: 90].

ЛІТЕРАТУРА

Жук Жук Н. Й. Михайло Коцюбинський. Семінарій. – К.: Рад. школа, 1966. – 208 с.

Коптілов: Коптілов В. В. Мовна майстерність Коцюбинського-новеліста // Українська мова і література в школі. – 1970. – № 5. – С. 25-35.

Коцюбинський: Коцюбинський М. М. Твори: В 7 т. – К.: Наук. думка, 1973-1975. – Т. 1-7.

Марчук: Марчук О. І. Порівняльні конструкції в українській новелістиці: З погляду структури і функцій за мотивами філологічної спадщини О. О. Потебні // Роль філологічної спадщини О. О. Потебні в гуманізації і гуманітаризації педагогічної і філологічної освіти: Тези і матеріали міжвузів. наук.-теорет. конф. – Одеса - Ізмаїл - Білгород-Дністровський, 1994. – С. 90-92.

Романченко: Романченко А. П. Зона компаральності у сучасній українській мові: Словотвірні засоби // Записки з українського мовознавства. – Одеса: Астропринт, 2001. – Вип. 11. – С. 45-51.

Тулина: Тулина Т. А. О способах эксплицитного и имплицитного выражения сравнения в русском языке // Филологические науки. – 1973. – № 1. – С. 51-62.

Енциклопедія: Українська мова. Енциклопедія. – К.: Укр. енциклопедія, 2000. – 750 с.

Шоповалова: Шоповалова Н. П. Функціонально-семантичний статус порівняльних конструкцій у сучасній українській мові: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: Дніпропетровськ, 1998. – 16 с.

Olena Marchuk. Specificity of comparison in creation of M.M. Kotsubinskiy works. *The problems, connected with peculiarities of comparative constructions functioning in artistic speech are regarded in the article. The specificity of structure and typology of M.M.Kotsubinskiy are presented by the autor. The problems of solution of theoretical problems of comparative constructions of the Ukrainian language are touched upon in this article.*

Key words: comparison, comparative construction, comparative locutions, modal comparative locutions, comparative subordinate clause, communicative and nominative comparative constructions.